

TOPONIMIA UNOR LOCALITĂȚI AFLATE LA SUD -VEST DE TIMIȘOARA (Ghilad, Banloc, Denta, Toager)

de

Mirela Zamilia DANCIU

1. Coordonate istorico-geografice

Studiul de față reprezintă un subcapitol dintr-o amplă lucrare dedicată unor graiuri românești de la sud-vest de Timișoara.

Pentru realizarea acestuia au fost alese, drept puncte de referință, localitățile Ghilad, Banloc, Denta și Toager, localități anchetate pentru *NALR-Banat* de către Ioan Faiciuc, ele fiind înregistrate la următoarele numere cartografice: 44, 41, 40, respectiv 42. Dintre acestea Ghiladul a fost anchetat și pentru *ALR I* de Sever Pop (numărul cartografic 36), iar Banlocul a fost anchetat pentru *ALR II* de către Emil Petrovici (numarul cartografic 35).

Ghiladul este așezat în sudul orașului Ciacova (5 km), localitate cu un potențial economic ridicat. Față de orașul Deta (*gîédu*) se află la 12 km. Se mai învecinează cu Macedonia (*mățădul'e*), Dolaț (*dolț*) (7 km), Ofsenița (*opsănița*) (6 km), Voiteni (*vîcég*) și Jebel. Are legătură pe șosea și cale ferată cu municipiul Timișoara și este cuprinsă între coordonatele 21⁰08' longitudine estică și 45⁰28' latitudine nordică.

Trecutul localității Ghilad, ca și al multora din șesul timișean al Banatului, se măsoară în timp prin secole. Este atestată pentru prima dată în documente în anul 1212, în Diplomele (acte oficiale) referitoare la istoria cetății Timișoara și a județului Timiș, de Pesty Frigyes¹. Istoriograful Szentklaray susține că în secolul al XIII-lea localitatea s-a numit *Gyad* și aparținea cetății Timișoara, având „102 catolici, 522 greco-catolici și 1821 ortodocși, cu un hotar de 16.002 iugăre”². Istoricul Bárány arată că localitatea *Grad*, identică cu *Gyad*, e cea mai veche „terra, în

¹ Pesty Frigyes, *Temesvarmegye es Temesvarvaros Fortenetehez* 1183-1430, Pozsony, 1896.

² Szentklaray, *Adattar*, 1872, p. 652, *apud* Ilieșiu, *Doc.*, dos. I, p. 24.

comitatul Timiș...”³. De fapt, Ghiladul s-a dezvoltat în hotarul fostei localități medievale Grad. Ioan Lotreanu afirmă că „la începutul secolului XIII se scrie *Gyad* și anume la 1212 când regele Endre II o donează comitelui Sebus, iar cu introducerea în posesiune se încredințează prefectul de Cenad Nicolae Csaky”⁴. Actul de donație, deși nu poartă dată, a fost semnat chiar și de către episcopul Deszo. Apoi Ghiladul este amintit în „Listele de zeciuială papală” din 1332-1337, dar cele dintâi date istorice despre Ghilad le avem din secolul al XVI-lea când în comuna, ocupată de turci, pe lângă vechii locuitori români, Pașa Romi a colonizat aici români din Ardeal și de pe Valea Mureșului.

În însemnările lui Marsigli din anul 1690-1700 comuna *Gilad* este arondată districtului Ciacova.

În Conscripția din anul 1717 se amintesc două comune mici: *Gilád Dolni* („Ghiladul de Jos”), cu 100 de case locuite de români, și *Gorgna Gilád* („Ghiladul de Sus”) (Suciu, DILT, I, p. 259), cu 80 de case locuite tot de români, ambele fiind integrate în districtul Ciacova. Din Harta lui Mercy din 1723-1726 reiese că aceste două sate erau despărțite de păduri dese. Harta oficială administrativă din 1761 dezvăluie faptul că unul dintre aceste sate era marcat drept Conac, iar celălalt era notat ca și comună, fiind menționat toponimul *Gilad*.

În harta lui Griselini⁵ din 1776 apare și *Gilad*, iar în Dicționarul lui Korabinsky apare *Pilad* la 3-4 mile de Denta. La Valyi apare „*Gilad*, comună mixtă în comitatul Timiș, cu locuitori catolici și alții, aproape de Ciacova...”⁶. Fenyés Elek amintește de „*Gilad* ca o comună valahă cu 8 catolici, 4386 greco-neuniți”⁷. După niște documente greco-catolice, localitatea s-ar fi numit prin secolul al XIII-lea și *Ghijad*⁸.

Din punct de vedere etimologic toponimul este înfățișat de R. Sp. Popescu (*Mărturii*, p. 311) ca fiind de origine maghiară, *Gylad* < antrop. *Gy(u)la* + suf. top. *-d* (DTB, IV, p. 88).

Localitatea **Banloc** se găsește în partea de sud a județului Timiș, la o depărtare de 50,3 km de municipiul Timișoara și la 7,5 km de orașul Deta, ocupând o suprafață de 179,3 km².

³ Bárány, *Délmagyarország XVIII*, p. 119, *apud* Ilieșiu, *Doc.*, dos. I, p. 24.

⁴ Ioan Lotreanu, *Monografia Banatului*, vol. I, Institutul de Arte Grafice «Țara», Timișoara, 1935, p. 193.

⁵ Vezi Francesco Griselini, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*. Prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Timișoara, 1984 (traducere după ediția în germană publicată la Viena în 1780), scrisă și publicată după călătoria prin Banat (1774-1777).

⁶ Ilieșiu, *Doc.*, dos. II „Comune din județul Timiș”, Arhiva Muzeului Banatului, Timișoara.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

Banlocul se mărginește la est cu orașul Deta (*g'jédu*), la vest cu localitatea Livezile (*tolvăđiia*), la nord cu localitatea Ofsenița (*ofsăhîța*) și la sud cu localitatea Partoș. Este cuprins între coordonatele geografice: 21⁰08' longitudine estică și 45⁰23' latitudine nordică.

Despre trecutul îndepărtat al localității Banloc sunt puține date. Un document din 13 mai 1400, dat de copistul din Cenad, amintește de localitatea *Byallak*. Tradus, cuvântul menționat de document înseamnă „locul bivolului”, amintire străveche, pe care locuitorii o leagă de existența unui bivol, sau bou de baltă, al cărui muget înspăimântător s-ar auzi în anumite locuri în anii ploioși.

Se presupune că exista pe actuala vatră a satului, o comunitate bine încheată deja în veacul al XIV-lea, deși registrul dijmelor papale nu o menționează. Datele din perioada feudală confirmă faptul că, în timpul ocupației turcești, Banlocul era reședința de vară a pașei de la Timișoara între anii 1552-1716. 1716 este anul când turcii sunt alungați din Banat. După acest an, trecutul Banlocului își găsește mărturia în documente, primul toponim oficial fiind cel înscris de Marsigli, respectiv *Banlog*. După retragerea turcilor de pe aceste meleaguri, localitatea Banloc apare ca fiind locuită. Conscripția din 1717 înregistrează comuna *Panlagh*, aparținătoare pe atunci districtului Ciacova, cu 85 de case locuite (Borovszky, *Torontál*, p. 21). De menționat că pe harta contelui Mercy – guvernatorul Banatului – după ocuparea Banatului de către habsburgi, hartă executată între anii 1723-1725, localitatea apare sub numele de *Panlagh*.

Korabinsky menționează numele *Banlok*, iar conscripțiile habsburgice și însemnările maghiare indică toponimul *Bánlok* (Suciu, DILT, I, p.56).

Etimologia *Banlocului* trimite la top. magh. *Banlok* (< antrop. *Ban* + *laka* „casă, așezare”). *Banul* a fost un titlu purtat în Evul Mediu de unii demnitari cu atribuții politice, administrative, juridice și militare, care erau reprezentanți ai regelui (DTB, I, p. 40).

Situată pe șoseaua națională Timișoara-Moravița, la 8 km nord de Moravița și 47 km de Timișoara, comuna **Denta** este una dintre localitățile anchetate pentru *Noul Atlas Lingvistic român pe regiuni. Banat*.

Numele comunei a fost pentru prima dată menționat în diplomele regelui Carol Robert. În acest sens, în anul 1322, posesiunea *Dench* apare în zona Karrasow (Carașova), respectiv aparține comitatului Caraș. În acel an Carol Robert consimte ca această comună cu numele *Dench* din jud. Caraș, împreună cu alte câteva comune din jud. Timiș, să fie donată maestrului Gal, notar regal, de către Teodor Weytehi și fiii săi Nicolae și Ioan. La 1329 „*villa Dench*” sau *Dend* < = *Dench* > este situată în comitatul Caraș.

În anul 1333 protopresbiterul din Caraș, Petru de Dend, este amintit în însemnările de dijmă papală că a plătit 4 groși și 3 bani mici⁹: “item Petrus de *Dend* solvit 4 grossos et 3 parvos”¹⁰. În însemnările papale din anii 1332-1337, păstrate în arhiva Vaticanului, este amintită și comuna *Dend* împreună cu mai multe comune din Banat, care au plătit dijmă papei¹¹. N. Ilieșiu (*Doc.*, dos. II, p. 11) consideră că la acea vreme nu a existat o parohie catolică în sat, ci doar un preot catolic care îi păstora pe românii ortodocși¹².

Prin anii 1370, villa *Dench* a aparținut familiei de Omor, apoi familiei de Heem. Numele localității continuă să fie consemnat și sub stăpânire otomană, întrucât un document de la 1597 indică faptul că satul *Dente* este situat în comitatul Timiș și a fost donat de Sigismund Bathory românului Andrei Bărcianu, care purta și titlul de “Capitaneus presidii Caransebesiensis”¹³.

Cu toate că la 1686 localitatea este devastată de turci, Marsigli poziționează satul *Denta* în circumscripția Ciacova. Conscriptia din 1717 conchide că satul *Denta* are 100 de case și aparține districtului Ciacova. La 1720 sunt așezați în vatra satului primii coloniști germani (A. Țintă, *Colonizări*, p. 32). În 1724 se înființează parohia romano-catolică, căreia i se afiliază comunitățile bisericești Deta și Berecuța¹⁴. Și pe Harta lui Mercy (1723-1725) este indicat satul *Denta*. Înainte de izbucnirea războiului, în anul 1737, erau în Denta, la recensământul făcut, 37 de familii șvăbești. Istoricul maghiar Bárány notează că localitatea *Denta* este foarte veche, dispunând de o parohie ortodoxă. În anul 1745 vin și se așează în *Denta* și câteva familii de bulgari¹⁵. În ultimii 150 de ani în vatra satului Denta au fost atrași bulgari și sârbi din așezările rurale învecinate. Comunitatea sârbească a fost importantă sub aspect numeric în sec. al XIX-lea.

⁹ Pesty Frigyes, *Krassó vármegye története*, Budapest, 1884, vol II, *apud* Caius Pascu, *Comuna Denta (jud. Timiș-Torontal). Monografie istorică*, Timișoara, Tipografia „Sonntagsblatt”, 1939, p. 6.

¹⁰ Milleker B., *Versecz vidéke a középkorban*; vezi Törl. és Rég. Értesítő, Timișoara, 1896, XII, Fasc. IV, p. 82, *apud* Caius Pascu, *Comuna Denta (jud. Timiș-Torontal). Monografie istorică*, Timișoara, Tipografia „Sonntagsblatt”, 1939, p. 6.

¹¹ Borovszky, *Magyarország vármegyei és városai*, Temesvármegye, p. 36, *apud* Caius Pascu, *Comuna Denta (jud. Timiș-Torontal). Monografie istorică*, Timișoara, Tipografia „Sonntagsblatt”, 1939, p. 7.

¹² Vezi Crețan, Remus, Vasile Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș, Timișoara*, Editura Universității de Vest, 2007, p. 168.

¹³ P. Dragalina, *Din Istoria Banatului Severin*, Caransebeș, 1900, vol. II, p. 160.

¹⁴ Borovszky, *op. cit.*, p. 36, *apud* Caius Pascu, *op. cit.*, p. 8.

¹⁵ V. Molin, *Banatul*, în „Calendarul Banatului” pe an. 1933, *apud* Caius Pascu, *op. cit.*, p. 10.

Korabinsky constată faptul că satul valah *Denta* aparține districtului Ciacova și este la 2, $\frac{3}{4}$ mile de Timișoara, “între canale”, având oficiu poștal încă din 1761. Tot în districtul Ciacova plasează și Grisellini satul *Denta* în Scrisoarea a VI-a a sa, adresată Baronului Iosif de Sperges¹⁶. În anul 1796, localitatea are dreptul de a susține târg săptămânal, iar la 1911 are un important târg annual (idem, *ibid.*, p. 12). Toponimul actual *Denta* corespunde formelor *Dentta* sau *Denta*, înregistrate în toate documentele secolelor XVIII- XIX¹⁷.

Pe timpul stăpânirii Imperiului Roman, se presupune că, între *Denta* și *Deta*, ar fi existat castrul *Potula*, iar prin acest centru ar fi trecut unul din drumurile laterale romane, care lega *Canonina* (Vârșețul) cu *Zambara* sau *Zurubara*¹⁸ (Timișoara). S-au găsit urme din timpul Imperiului Roman precum: câteva cărămizi ce purtau pe ele pecetea legiunei IV “Flavia Felix”, mai multe medalii romane de pe timpul lui Valentinianus (I, II și III-lea), Valens și Grațianus, precum și o piatră de hotar (Terminus roman)¹⁹.

Denta a făcut parte din plasa *Deta* (IND 1888, 1908 – not. Breștea, 1919, 1921 – not., 1926, 1932) și din raionul *Deta* (IND 1950, 1956, 1965). Comuna *Denta* a fost formată din satele Breștea, *Denta* (IND 1956, 1950) și din s. *Denta* (IND 1965). (cf. Suci, I, 197).

Numele oficial reflectă forma documentară mai târzie *Dente*, deformată din cea timpurie *Dench*, de care se poate apropia pronunția actuală *denca*. Probabil există la bază un antroponim *Dencea*. cf. *Dena*, *Denca*, *Dencescu* (Iordan, DNFR, p. 170) (DTB, III, p. 40).

Toager este așezat lângă granița cu Serbia, la aproximativ 6 km sud de râul Timiș, între coordonatele geografice 20⁰57' longitudine estică și 45⁰24' latitudine nordică. Aparține din punct de vedere administrativ comunei Giera. Se învecinează cu Grănicerii (*ćavoş*), Gad, Giera (*gir*, *đera*), Livezile (*tolvadžija*), iar spre vest se află granița cu Serbia.

Localitatea este numită *Toager* de românii băștinași, în timp ce oficialii și istoricii habsburgici foloseau forma *Thodier*²⁰.

Satul a luat ființă la 1760 prin colonizarea prediului *Toager* cu români din ținuturile Mureșului bănățean (Ilieșiu, *Doc.*, dos. III, p. 72).

¹⁶ Vezi Francisc Grisellini, *Istoria Banatului timișan*, traducere din limba germană de Nicolae Bolocan, București, 1926, p. 144-145, *apud* Caius Pascu, *op. cit.*, p. 10-11.

¹⁷ Cf. Remus Crețan, Vasile Frățilă, *op. cit.*, p. 169.

¹⁸ Vezi Traian Simu, *Drumuri și cetăți romane în Banat*, Lugoj, 1924, p. 19 și 40; Adam Cucu, *Drumurile Romane din Banat*, în „Analele Banatului”, Timișoara, An. II, 1929, Nr. 2, p. 46; Gh. Postelnicu, *Originea orașului Timișoara*, în „Analele Banatului”, An. IV, 1931, Nr. 2-4, Fasc. 9, p. 191, *apud* Caius Pascu, *op. cit.*, p. 3; Ioan Lotreanu, *op. cit.*, p. 160.

¹⁹ Cf. Caius Pascu, *op. cit.*, p. 4-5.

²⁰ Vezi Remus Crețan, Vasile Frățilă, *op. cit.*, fig. 5, p. 215.

Este atestat documentar pentru prima dată în 1761 *Togier* (Borovszky, *Torontal*, 124) (Suciu, DILT, I, p. 198). La 1828 și 1851 întâlnim oiconimul *Togyér* (Nagy, I, p. 399).

Dicționarul lui Korabinski indică numele *Sodier*, localizând satul în districtul Ciacova, iar Dicționarul lui Valyi relevă faptul că satul valah ortodox *Toger* aparține comitatului Torontal. Fényes Elek (1851) menționează că satul valah ortodox *Togyér* a avut 1246 de greci neuniți (ortodocși), biserica ortodoxă fiind construită în anul 1778.

În jurul anului 1840, localitatea a aparținut Capitlului de Zagreb. Întrucât românii au adus venituri substanțiale instituției respective, nu s-au efectuat colonizări străine în vatra sau în marginea satului. Circa 150 de unguri sunt așezați în perioada 1880-1890 (Crețan, *Etnie*, p. 119)²¹.

Etimologic, *Toager* < antrop. *Toager* (DOR, p. 158) < *Toader* (Iordan, DNFR, p. 455).

2. Glosar toponimic

Numele de locuri, considerate „depozitare ale istoriei și culturii unui popor”²², se comportă ca și numele de persoane. Și unele și altele pot fi date sau schimbate prin voința unui grup de oameni, sau chiar a unui singur individ. Adesea un nume trece de la o categorie la cealaltă. De asemenea, prin transformarea unui apelativ în nume de loc, el poate căpăta o relativă stabilitate, menită să-l ferească, cel puțin parțial, de modificările la care sunt supuse cuvintele obișnuite. În modul acesta toponimia conservă stări lingvistice care au dispărut cu vremea²³.

Spațiul restrâns al acestei lucrări și numărul relativ mic de toponime înregistrate în localitățile anchetate (număr mic datorat zonei de câmpie în care sunt situate localitățile) ne determină să ne limităm la o descriere cât mai precisă a diverselor toponime, precum și la unele observații etimologice. Toponimele sunt prezentate în ordine alfabetică, pe localități:

2. 1. Ghilad:

1. Nume de cartiere:

Cartíz – în partea de sud-vest. Et.: < s. reg. *cartiz* pentru *cartier* (v.și NALR-Ban., Date, p. 75; DTB, II, p. 14).

Cetáte – reprezintă centrul comunei. Et.: < s. *cetate* „partea împrejmuită de ziduri și întărituri într-un oraș” (DA; DTB, II, p. 39).

²¹ Cf. Idem, *ibidem*, p. 219.

²² Vezi V. Frățilă, *Vechimea unor toponime din centul Transilvaniei*, în LR, XIX, 1970, nr. 3, p. 229-238.

²³ Cf. I. Iordan, *Toponimia românească*, București, EA, 1963, p. 2.

Colonie – în sud-vestul localității, creată prin colonizarea familiilor de români din zona Abrudului. **Et.:** < s. *colonie* „grup compact de persoane...care își părăsesc patria (sau regiunea de baștină) spre a se așeza...în regiuni străine, puțin locuite” (DA; DTB, II, p. 99).

Jurcón – în nord-estul comunei. **Et.:** < n. grup *jurcon* (< antrop. *Jurcă*) (DTB, V, p. 90).

Pădure – în partea de nord-vest. **Et.:** < s. *pădure*.

2. Nume de lanuri și ape:

Băligău – șes arabil (v. și NALR-Ban., Date, p. 72). **Et.:** < antrop. pop. *Băligău* (< s. *baligă* + suf. *-ău*) sau antrop. *Beligău* (< *Beligă* – Iordan, DNFR, p. 59 ; DOR, p. 199 + suf. *-ău*; DTB, I, p. 50).

Béjdiu – șes arabil. **Et.** nec. Probabil un antrop. omofon (DGITT, p. 202).

Béngu – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Bengu* (Iordan, DNFR, p. 211).

Bibi – teren arabil. **Et.** nec. Probabil un antrop. omofon (cf. *Bibica*, *Bibică*, *Bibicu*) (DNFR, p. 228).

Bolobiță – șes arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Bolobiță* (DTB, I, p. 107 ; Iordan, DNFR, p. 293).

Borceană – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Borceana* (soția lui *Borceanu*) sau adj. *borcean* “al lui Borcea” (DTB, I, p. 111).

Canálul Lánca-Birda – canal de legătură între pâraurile Lanca și Birda ce traversează mai multe localități și se varsă în Timiș. **Et.:** < s. *canal* „albie artificială sau amenajată care leagă între ele două mări, două fluvii, un râu cu un lac etc. și care servește la navigație, la irigații sau la construcții hidrotehnice; curs de apă îndiguit și drenat cu scopul de a-l face navigabil, de a preveni inundațiile etc. (DEX) + determ. top. scr. *Lanka-Brdo* (< scr. *brdo* „deal” + *lának*, gen. *lanka*, diminutivul lui *lân* „în”, care apare și ca toponim (Skok, II, p. 226; DTB, V, p. 132; DGITT, p. 202).

Cica Sálai – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Cica Salai* (cf. și bg. *Čika*) (Iordan, DNFR, p. 121; DOR, p. 237).

Cicálă – șes arabil la granița cu Ciacova. **Et.:** < antrop. *Cicală* (Iordan, DNFR, p. 121; DTB, II, p. 52).

Con – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Kohn*.

Cótu lu Ceáicu – teren arabil aflat la cotul efectuat de Canalul Lanca-Birda. **Et.:** < s. *cot* „cotitură unei ape; meandru; colț de teren” (DA) + determ. antrop. *Ceaicu* (gen.).

Cótu lu Ciúchina – șes arabil unde Canalul Lanca-Birda a format un meandru. **Et.:** < s. *cot* „loc. porțiune unde un drum, o vale etc. își schimbă brusc direcția; cotitură, întorsătură „ (DEX) + determ. antrop. *Ciuchina* (cf. și bg. *Čukina*, dat ca „poreclă”) (Iordan, DNFR, p. 130).

Cótu lu Óu – teren arabil înconjurat de pâlcuri de salcie, unde Canalul Lanca-Birda face o cotitură. **Et.:** < s. *cot* + determ. antrop. *Ou* (*supranume* < s. *ou*) (gen.).

Cótu lu Zubán – șes mlăștinos aflat la cotul efectuat de Canalul Lanca-Birda. **Et.:** < s. *cot* + determ. antrop. *Zuban* (< ucr. *Zubań* „om cu dinții mari, ieșiți în afară”) (Iordan, DNFR, p. 501; DOR, p. 415); sau mai degrabă < *Zub* + suf. *-an*.

Deálul Máre – loc arabil aflat pe un teren mai ridicat. **Et.:** < s. *deal*²⁴ „formă pozitivă de relief, rezultată în urma depunerilor piemontane prin acțiuni acumulativo-erozive” (M. Ielenicz și colab., *Dicționar*) sau „formă de relief pozitivă care se prezintă ca o ridicătură a scoarței pământului mai mică decât muntele, dar mai mare decât colina” (DEX) + determ. adj. *mare*.

Dâlmă – șes cu fânețe pe marginea Canalului Lanca-Birda. **Et.:** < s. *dâlmă* „formă de relief cu aspect de deal scund, izolat și cu vârful rotunjit. – Probabil contaminare între *dâmb* și *gâlmă*” (DEX); “ridicătură sau val de pământ (construit de oameni) servind ca hotar; semn prin care se desparte un ogor de altul” (DLR) (DTB, III, p. 47).

Drúmu Giédului – teren arabil aflat pe marginea drumului spre orașul Deta. **Et.:** < s. *drum* „cale de comunicație terestră, alcătuită dintr-o bandă îngustă și continuă de teren bătătorit, pietruit, pavat sau asfaltat” (DEX) < sl. *drumŭ*. (Cf. bg., scr. *d r u m*) + determ. oicon. *Ghedu* (numele popular al Detei) (DTB, III, p. 85).

Drúmu Máre – drumul principal, care trece prin centru. **Et.:** < s. *drum* + determ. adj. *mare* (DTB, III, p. 89).

Drúmu Ofsăniții – teren arabil aflat pe partea dreaptă a drumului spre satul Ofsenița. **Et.:** < s. *drum* + determ. oicon. *Ofsenița* < top. scr. *Ovsenica* < s. scr. *òvsenica* (< *òvsen* = *ovsên* „ovăz” + suf. *-ica*) (Skok, II, p. 580; Frățilă, *Lexic. și top. rom.*, p. 134).

Drúmu Vácilor – loc arabil aflat pe lângă un vechi drum pe care mergea cireada de vaci la și de la pășune. **Et.:** < s. *drum* + determ. s. *vacă* (gen., pl.) (DTB, III, p. 88).

Dudărie – loc cu duzi în cartierul Cartiz. **Et.:** < s. *dud* + suf. col. *-ărie*. (DTB, III, p. 93; DGITT, p. 202).

Fântâna Vácilor – teren arabil unde se afla fântâna din care se adăpau vacile sătenilor. **Et.:** < s. *fântână* „amenajare tehnică prin care apa potabilă este exploatată din primele straturi acvifere; puț” (DA) + determ. s. *vacă* (gen., pl.).

²⁴ Termen entopic foarte frecvent în întreg Banatul, reflectând topografia accidentală a unor zone, dar denumind și înălțimi mai modeste din regiunile de șes. Vezi și I. Iordan, *Toponimia românească*, București, EA, 1963, p. 26.

Fântâna la Búmbu – teren arabil unde exista o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Bumbu* < s. *bumb* „nasture” dat ca „poreclă” (Iordan, DNFR, p. 87; DOR, p. 222) + prep. *la* (DTB, IV, p. 45).

Fântâna la Mítru Sírbu – teren arabil unde exista o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Mitru* < *Dumitru* (Iordan, DNFR, p. 311; DOR, p. 112) + determ. antrop. *Sírbu* < *sírb* (Iordan, DNFR, p. 417) + prep. *la* (DTB, IV, p. 45).

Fântâna la Petricoáne – teren arabil unde exista o fântână ce avea cumpănă. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Petricoáne* < *Petric* + suf. *-oáne* + prep. *la* (DTB, IV, p. 45).

Fântâna la Urzică – șes arabil unde exista o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Urzică* (Iordan, DNFR, p. 477) + prep. *la* (DTB, IV, p. 46).

Fântâna lu Ciurlie – șes arabil unde există o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Ciurlie* (< *Ciur Lie*)

Gáis – șes arabil cu tufișuri pe margine. **Et.:** cf. germ. *Geiß* “capră” (căprioară, ciută).

Grána – teren arabil în partea de nord a localității. **Et.:** top. scr. *Grana* (< s. *grana* „ramură, creangă” sau , mai degrabă, cu sens entopic, „frunte”, „braț de fluviu” (DTB, IV, p. 122).

Grădini – șes situat în imediata apropiere a perimetrului locuit al comunei; este fragmentat în mai multe grădini cultivate cu legume. **Et.:** < s. *grădină* (pl.) „suprafață de teren arabil, de obicei îngrădită, pe care se cultivă legume, flori sau pomi fructiferi, în vederea obținerii unor produse; grădinărie” < bg., scr. *gradina* (DEX) (pl.).

Ínsula – teren arabil înconjurat de un canal ce-i dă forma unei insule. **Et.:** < s. *insulă* (art.) „întindere de pământ înconjurată din toate părțile de apă, situată fie într-un ocean, mare sau lac, fie în cadrul albiei unei ape curgătoare” (< lat. *insula*) (DEX)

Izlázul Máre – pășune extinsă. **Et.:** < s. *izlaz* „loc nelucrat, întrebuințat ca pășune” (DA); „loc sau câmp nelucrat, pe care crește iarba, folosit ca pășune; imaș, pășune” (DEX) + adj. *mare* (DTB, V, p. 57).

La Álbu – șes arabil în nordul așezării. **Et.:** < antrop. *Albu* + prep. *la* (DTB, V, p. 92; DGITT, p. 202).

La Bibár – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Bibar* (cf. *Biba* ; *Biber*) (DOR, p. 201) + prep. *la* (DTB, V, p. 93).

La Bibicél – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Bibicel* (< *bibic* „drag, iubit, scump” (Iordan, DNFR, p. 63) + suf. dim. *-el*) + prep. *la*.

La Bócu – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Bocu* (cf. bg. *Boko*) (Iordan, DNFR, p. 68; DOR, p. 206) + prep. *la*.

La Boleánțu – șes arabil de pe stânga canalului Lanca-Birda. **Et.:** < antrop. *Boleanțu* (Iordan, DNFR, p. 71) + prep. *la* (DTB, V, p. 94; DGITT, p. 202).

La Bórdea – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Bordea* (Iordan, DNFR, p. 73; DOR, p. 210) + prep. *la* (DTB, V, p. 94; DGITT, p. 202).

La Brebăneása – teren arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Brebăneasa* (< *Breban* + suf. moțional *-easa*) + prep. *la* (DTB, I, p. 127).

La Chicéscu – loc arabil. **Et.:** < antrop. *Chicescu* (< s. *chică* + suf. *-escu*) + prep. *la*.

La Ciocâltea – loc arabil. **Et.:** < antrop. *Ciocâltea* (tema lui *ciocîltău* : *ciocîlt*, cu suf. *-ea*); poate fi privit și ca un derivat de la *ciocîlte* „cuiul jugului” (DLR) (Iordan, DNFR, p. 124; DOR, p. 239) + prep. *la*.

La Cioclod – șes arabil. **Et.:** < s. reg. *cioclod* “cocean” (DA), prin metaforizare sau < antrop. pop. *Cioclod* (DTB, II, p. 60).

La Diminésu – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Dimian* < *Demian* (cu închiderea lui *e* neaccentuat la *i*); cf. *Deminescu* (Iordan, DNFR, p. 172) + prep. *la*.

La Fântâna Porcească – șes arabil unde există o fântână din care se adăpau turmele de porci. **Et.:** < s. *fântână* + determ. adj. *porcească* + prep. *la*.

La Fântâna Róșie – șes arabil. **Et.:** < s. *fântână* + determ. adj. *roșie* + prep. *la* (DTB, IV, p. 56).

La Gărânciu – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Gărânciu* + prep. *la* (DTB, V, p. 102).

La Glăván – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Glăvan* (Iordan, DNFR, p. 226) + prep. *la* (DTB, V, p. 103).

La Grădină – teren la marginea localității unde erau vii și grădini parcelate în *suprafețe* foarte mici. **Et.:** < s. *grădină* + prep. *la*.

La Hófman – șes arabil ce a aparținut unui proprietar cu acest nume. **Et.:** < antrop. *Hofmann* + prep. *la* (DTB, V, p. 105).

La Lăptărie – șes arabil aflat în spatele fostei lăptării. **Et.:** < s. *lăptărie* „magazin unde se vând lapte și produse lactate; local de consumație unde se servesc produse lactate” (< *lăptar* + suf. *-ie*) (DEX) + prep. *la*.

La Lincă – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Lincă* < *Ilinca*; cf. și bg. *Linka* (Iordan, DNFR, p. 280) + prep. *la* (DTB, V, p. 108).

La Nef – șes arabil pe malul Begheiului. **Et.:** < antrop. germ. *Neff* + prep. *la* (DTB, V, p. 110).

La Nénea – șes arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Nenea* + prep. *la* (DTB, V, p. 110).

La Pădure – pădure de stejar în nordul comunei. **Et.:** < s. *pădure* „întindere mare de teren acoperită de copaci; mulțime densă de copaci

crescuți în stare sălbatică, în care predomină una sau mai multe specii, pe lângă care se mai află arbuști, plante erbacee, mușchi etc., precum și diferite specii de animale” < lat. *padule* (DEX) + prep. *la* (DGITT, p. 202).

La Pălăriéru – șes arabil pe stânga Begheiului. **Et.:** < antrop. pop. *Pălărieru* < *pălărier* „persoană care confecționează, repară, curăță sau vinde pălării” (DEX) + prep. *la* (DTB, V, p. 114).

La Pălíc – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Pălíc* (< *Pala*, hipoc. de la *Pavel*, + suf. dim. *-ic* (DOR, p. 344; DTB, V, p. 114).

La Pópa Némțesc – teren arabil atribuit preotului catolic. **Et.:** < s. *popa* + determ. adj. *nemțesc* + prep. *la*.

La Popa Românesc – teren arabil atribuit preotului ortodox. **Et.:** < s. *popa* + determ. adj. *românesc* + prep. *la*.

La Rádar – teren arabil situat înspre Deta și Ofsenița. **Et.:** < s. *radar* „aparat care emite unde electromagnetice și apoi le recepționează, după ce au fost reflectate de un obiect, folosit pentru a detecta și a localiza un obiect prin măsurarea timpului trecut între emisia și recepția undelor” (DEX) + prep. *la*.

La Rízăr – loc arabil. **Et.:** < antrop. germ. *Rieser* + prep. *la* (DTB, V, p. 119).

La Róșu – șes arabil pe stânga Begheiului, spre sat. **Et.:** < antrop. *Roșu* (Iordan DNFR, p. 398; DOR, p. 363) + prep. *la* (DTB, V, p. 119).

La Transformátor – teren arabil unde se află și transformatorul de energie electrică. **Et.:** < s. *transformator* „aparat, mașină, instalație care servește la transformarea energiei, tensiunii etc. unui sistem fizic (primar) în energia, tensiunea etc. altui sistem fizic (secundar) cu modificarea adecvată a anumitor mărimi de stare” (DEX) + prep. *la*.

La Trúț – șes arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Truț* (hipoc. de la *Dumitruț* < *Dumitru*) (Iordan, DNFR, p. 462) + prep. *la* (DTB, V, p. 127).

La Șcólí – teren arabil aflat în apropierea Liceului Agricol Ciacova. **Et.:** < s. *școală* (pl.) + prep. *la*.

La Válder – șes arabil. **Et.:** < antrop. germ *Walter* (Iordan, DNFR, p. 492) + prep. *la* (DTB, V, p. 128).

La Vîrtópi – șes arabil. **Et.:** < s. *vîrtop* „vizuină, grotă, crăpătură adâncă săpată de apă, mlaștină etc.” < vsl. *vrútŭpŭ*, DA, s.v.; „adâncitură, groapă pe un drum; scobitură lungă și adâncă, de forma unei râpe prăpăstioase, formată de apă „ (DEX) + prep. *la*.

La Vótom – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Votom* + prep. *la*.

Lancău – pârau format dintr-un firicel de apă. **Et.:** vezi *supra Canalul Lanca-Birda* (DGITT, p. 202).

Măieroáñe – loc arabil. **Et.:** < antrop. *Maier* + suf. *-oáñe*.

Méjdorf – loc arabil. **Et.** nec. Probabil un antrop. germ. Omofon, în care recunoaștem al doilea element *-dorf*.

Miler – loc arabil. **Et.:** < antrop. germ. *Miler* = *Mühler* “morar” (DTB, VI, p. 44).

Miléva – loc arabil pe care a fost în trecut moara localității. **Et.:** < top. scr. *Mileva* (DTB, VI, p. 44) < antrop. scr. *Mileva* (Grković, *Rečnik*, p. 279).

Minda – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Minda* (v. și Ioniță, *Nume*, p. 165; DTB, VI, p. 46).

Mormúha – loc arabil. **Et. nec.** Probabil un antrop. omofon.

Moș Mitru – loc arabil. **Et.:** < antrop. *Mitru* < *Dumitru* (Iordan, DNFR, p. 311; DOR, p. 112) + apelativul *moș*.

Opârd – pârau ce despărțea în trecut cele două sate: *Gorni Gilád* și *Dolni Gilád*. **Et.:** cf. germ. *Oberteil* „partea de sus, partea superioară” (Ioniță, *Banater Ortsnamen*, p. 250) ; cf. top. scr. *U Brda* “La deal, mal” (DTB, VII, p. 76).

Particulári – șes arabil lucrat de cei care nu erau incluși în nicio organizație. **Et.:** < s. *particular* (pl.) „persoană care nu face parte dintr-un grup social constituit, considerată în raport cu acesta.

Podu Coloniștilor – culme netedă, în apropierea Coloniei pe unde trece podul spre gară, utilizată ca pășune. **Et.:** < s. *pod* „construcție de lemn, de piatră, de beton, de metal etc. care leagă între ele malurile unei ape sau marginile unei depresii de pământ, susținând o cale de comunicație terestră (șosea sau cale ferată) și asigurând continuitatea căii peste un obstacol natural sau artificial” < sl. *podŭ*. (DEX) + determ. *colonist* „venit din zona Abrudului” (pl.).

Pústa lu Pópovici – șes arabil întins; a fost pustă, teren cu iarbă. **Et.:** < s. *pustă* „teren ierbos, câmpie întinsă acoperită cu ierburi, stepă” (DLR) (< magh. *puszta*) + determ. antrop. *Popovici* (Iordan, DNFR, p. 375).

Slătini – teren sărăturat, folosit ca pășune. **Et.:** < s. *slatină* (pl.) (< sl. *slatina*) „teren mlăștinos și sărat” (DLR).

Válter – loc arabil. **Et.:** < antrop. *Valter* (< germ. *Walther*) (Iordan, DNFR, p. 479).

2. 2. Banloc:

1. Părți ale satului:

Drúmu Máre – centrul comunei. **Et.:** < s. *drum* + determ. adj. *mare*.

La Borobărești – cartier. **Et.:** < n. grup *borobărești* (gen.) (< *Borobar* – Iordan, DNFR, p. 306).

La Crúci – cimitirul comunei. **Et.:** < s. *cruce* (pl.) + prep. *la*.

La Fântâna lu Iovíță – cartier. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Iovíță* + prep. *la*.

Pră Socăcu lu Pădúche – stradă marginală. **Et.:** < s. *socac* „uliță” precedat de prep. cu *Ac pră* “pre”+ determ. antrop. *Păduche* (*supranume*) (gen.).

Socăcu Forgónilor – cartier. **Et.:** < s. *socac* + determ. antrop. *Forgón* (< *Forga* + suf. *-ón*) (gen.).

2. Nume de lanuri:

Bazín – șes arabil ce amintește de existența unui bazin de apă pentru cultura orezului. **Et.:** < s. *bazin* „rezervor deschis, de mari dimensiuni, construit din metal, din piatră, din ciment etc.” (DEX) (DTB, I, p. 46; DGITT, p. 81).

Bălănu – șes arabil în marginea comunei. **Et.:** < antrop. *Bălanu* (DOR, p. 195; DTB, I, p. 49; DGITT, p. 81).

Borúgă – șes arabil situat lângă moara satului. **Et.:** < s. reg. *Ban. borugă*, care este folosit ca entopic cu aria de circulație limitată, mai ales la sudul Banatului, cu sensul de „apă mică, curgătoare sau pârau; iazul morii; mlaștină” (Ioniță, SCIT, p. 42). Mai poate avea semnificația de „viroagă; apă mică, curgătoare, care seacă vara” (v. și *NALR-Banat. Date*, p. 48) (DTB, I, p. 114-115; DGITT, p. 81).

Canálul Ir – canal. **Et.:** < s. *canal* „conductă; albie artificială pentru navigație sau irigații” (DA) + determ. top. *Ir*.

Dibingión – șes arabil alungit, aflat în proprietatea familiei românești *Dibingea*. **Et.:** < n. grup *dibingión* < antrop. *Dibingea* (DTB, III, p. 42; DGITT, p. 81).

Drícu – teren arabil productiv. **Et.:** < s. *dric* (< magh. *derek*) „loc situat în mijloc, între alte locuri”; „partea cea mai bună a unui teren cultivat; fruntea pământului cultivat” (Homorodean, *Grădiște*, p. 18), „hotar; slog” (DTRO, II, p. 395; DGITT, p. 81).

Fântâna lu Cólgea – șes arabil unde exista o fântână. **Et.:** < s. *fântână* „amenajare tehnică prin care apa potabilă este exploatată din primele straturi acvifere; puț” (DA) + determ. antrop. *Colgea* (> *Coldă*) (DTB, IV, p. 31).

Fântâna lu Lála – șes arabil unde există o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Lala* (cf. gr. *Lala(s)* sau bg. *Lala*) (DNFR, p. 272; DTB, IV, p. 35).

Fântâna lu Ménghel – șes arabil unde există o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Ménghel* (< *Mendel*).

Fântâna lu Márcovici – șes arabil lângă o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. srb. *Marcovici*.

Fântâna de la Pústa Bóilor – loc cu fânețe unde se află o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. top. *Pusta Boilor* (DTB, IV, p. 51).

Isác – mic șes arabil. **Et.:** < antrop. *Isac* (nume biblic) (DTB, V, p. 49; DGITT, p. 81).

Izláz – șes arabil. **Et.:** < s. *izlaz* (DTB, V, p. 54).

Jebedia – pășune comunală care a aparținut în perioada interbelică familiei Jebedea. **Et.:** < antrop. *Jebedea*; cf. și n. fam. *Ghibedea* (DGITT, p. 81) .

Lap – loc arabil. **Et.** top. srb. *Lap* < *lâp* „pământ moale; teren mlăștinos; noroi” (Tomici, DSR, I, p. 493 s.v. *lâp*).

La Dioârge Iošcu – șes arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Gioarge Ioșcu* + prep. *la* (DTB, V, p. 102).

La Diță – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Giță* < *Ghiță* (hipocoristic al lui *Gheorghică*) (DNFR, p. 222; DOR, p. 65) + prep. *la*.

La Diura – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Giura* ; cf. *Giurea* (Iordan, DNFR, p. 224) + prep. *la* (DTB, V, p. 102).

La Lótu Semincér – șes arabil. **Et.:** < s. *lot* „fiececare dintre porțiunile în care a fost împărțit un teren sau o pădure; parcelă” (DEX) + determ. adj. *semincer* + prep. *la* (DTB, V, p. 109).

La Mărie Oală – șes arabil productiv în culturi de păioase. **Et.:** < antrop. *Maria* (nume biblic) + determ. ironic *Oală* + prep. *la*.

La Orezărie – șes arabil ; se cultiva de obicei orez. **Et.:** < s. *orezărie* + prep. *la* (DTB, V, p. 112).

La Stânca – teren arabil. **Et.:** < antrop. *Stanca* (cf. bg. *Stanka*) (Iordan, DNFR, p. 422; DOR, p. 375) + prep. *la*.

La Stéia – teren arabil ce are ca punct de reper o piatră mare. **Et.:** < s. *stei* „stâncă sau fragment de stâncă” , „colț (ascuțit) de stâncă” ; cf. scr. *stenje* (DEX) + prep. *la*.

La Tróca – șes arabil aflat pe o veche albie. **Et.:** < s. *troacă* „covată, albie”; „vas de lemn (în formă de jgheab, de ladă lungă etc.) în care se pune apa sau mâncarea pentru animale” < germ. dial. *Trok* + prep. *la*.

Livézi – teren defrișat, cu fânețe. **Et.:** < s. *livadă* „întindere de pământ pe care se lasă să crească iarba pentru cosit sau pentru pășunat” < bg. *livada*, ucr. *levada* (DEX) (pl.) (DGITT, p. 81).

Maniu – șes arabil de formă cubică, aparținând în trecut familiei Maniu. **Et.:** < antrop. *Maniu* (Iordan, DNFR, p. 290; DTB, VI, p. 14; DGITT, p. 81).

Poiéni – poiană în mijlocul unei mici păduri de stejar. **Et.:** < s. *poiană* (pl.) „un spațiu geografic înierbat, cu sau fără flori, înconjurat de arbori” (M. Ielenicz și colab., 1999). Apelativul poiană reflectă procesul de lărgire a unor areale economice rurale prin poienirea pădurilor ce acopereau unitățile respective de relief (DGITT, p. 81).

Râtul Cârciului – teren ierbos în sudul localității; a fost cultivat cu vie. **Et.:** < s. *rât* „teren cu iarbă în lungul unei ape; mlaștină”, „șes de-a lungul unei ape curgătoare, pe care crește iarbă pentru cosit sau pentru pășunat” (< magh. *rét*). (DEX; DTB, lit. R, în *SCO*, p.303) + determ. antrop. (pop.) *Cârciu* (gen.) (DGITT, p. 81).

Săliște – șes arabil ce atestă o veche vatră a Banlocului. **Et.:** < s. *săliște* „vatră de sat părăsită din cauza epidemiilor, năvălirilor, incendiilor etc”; „loc necultivat, bun pentru cultura cerealelor, sau loc plantat cu pomi (în apropierea sau în vatra satului); pășune” < sl. *selište* (DEX; DGITT, p. 81).

Țărigi – teren cu nisip. **Et.:** < s. reg. Ban. *țarigă* (pl.) „loc nisipos; nisip” (DLR; DGITT, p. 81).

2. 3. Denta:

1. Părți ale localității:

Căpăfînón – cartier. **Et.:** < n. grup. *căpăfînón* (< antrop. *Căpățână*). *Ieduóni* – cartier. **Et.:** < n. grup *ieduón* “ai lui Iedu” (< antrop. *Iedu*).

Sîgîéd – cartier < magh. *sziget* „insulă”.

Țăráni – cartier < n. p. *Țăran* (pl.).

2. Nume de lanuri și ape:

Bába Rúja – teren arabil. **Et.:** < s. *baba* sau antrop. *Baba* (Pașca, *Nume*, p. 166; DOR, p. 185; Pătruț, OR, p. 20, 22) (DTB, I, p. 30) + determ. antrop. *Ruja*. < s. *rujă* “numele mai multor plante erbacee” (Jordan, DNFR, p. 400).

Bârzáva – râu; este afluent al Timișului, izvorăște din Munții Semenicului de la Cracu Lung, trece prin Reșița, Bocșa, Berzovia, Denta dincolo de care este canalizat, ieșind din țară pe la Partoș (129 km pe teritoriul României). **Et.:** după Philippide (*OR*, I, p. 322 ș. u.) numele este de origine tracă: *berzava* < indoeur. **bhreg-* sau **bhers-* înrudit cu sl. *brüzü* „repede”. Savantul ieșean presupune că și localitatea *Berzobis*, *Berzovia* s-a pronunțat *Berzava*, care trebuia să devină în română *Bârzaṽa*, formă cunoscută în Banat (V. Ioniță, *Nume*, p. 204-205). Al. Graur (*Nume de locuri*, p. 19-20) pune și el numele râului *Bârzva* în legătură cu denumirea localității antice *Bersovia* și îl explică ca „râul mestecenilor”, dar și ca „repede”, „albul”, „înaltul”. Tot de origine autohtonă îl consideră și Drăganu (*Români*, p. 242-244) și Jordan (*Top. rom.*, p. 81). Vezi și Petrovici, *SDT*, p. 254; Ivănescu, *ILR*, p. 73; DTB, I, p. 91; Frățilă, *STD*, p. 23; DGITT, p. 54.

Bostăniște – șes arabil unde se cultiva *bostani* “lubeniță”. **Et.:** < s. *bostăniște* (col) “teren cultivat cu bostani” (DTB, I, p. 116).

Brúner – teren arabil. **Et.:** < antrop. germ. *Brunner* < *Brunne* „Quelle”, „izvor” (Fleischer, *Personennamen*, p. 134; DTB, I, p. 132).

Budurón – șes arabil. **Et.:** < n. grup reg. Ban. *buduroń* < antrop. *Buduru*; cf. și s. reg. Ban. *buduroń* „sul făcut dintr-un lemn găurit prin care se aduce apa la moară” (DA; DTB, I, p. 141; DGITT, p. 169).

Ciáiu – șes arabil. **Et.:** cf. antrop. scr. *Čajo* (Grković, *Rečnik*, p. 199), n. b. bg. *Čajo*, n. fam. bg. *Čajev* (Ilčev, *Rečnik*, p. 534; DGITT, p. 169).

Crășița – șes arabil. **Et.:** < antrop. pop. *Crășița* (cf. *Crasa*, *Crasu-DOR*, p. 252, s.v. *Crasu*); cf. și top. croat *Krasica* (RJA, V, p. 467), antrop. fem. *Krasica* (Grković, p. 267; DTB, II, p. 139).

Cremeníște – șes pietros lângă Iarcu. **Et.:** probabil < top. scr. *Kremeníște* (RJA, V, p. 504) „cremene, silex” < sl. *kremeni* sau scr. *kremeníște* „loc plin de cremene”; poate a existat și un derivat rom. *cremeniște* < *cremene* (DTB, II, p. 140; DGITT, p. 169).

Edón – șes arabil. **Et.:** < n. grup *edoń* „ai lui Eda” (DTB, III, p. 103) sau „ai lui Edu = Iedu” (DGITT, p. 169).

Erzaťgärten – grădini suplimentare. **Et.:** < top. germ. *Ersatzgarten* „grădină suplimentară” (DGITT, p. 169).

Fântâna lu Némțoańea – teren arabil unde se află o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Némțoańea* (< *neamț* + suf. *-oańe*).

Gábor – teren arabil. **Et.:** < antrop. magh. *Gábor*. (Iordan, DNFR, p. 212).

Iárc(u) – șes arabil; canal, braț al Bârzavei. **Et.:** < s. reg. *iarc* (art.) „șanț, canal de scurgere” (< s. scr. *jarak* „șanț”) (DTB, V, p. 28; DGITT, p. 169).

Izláz – teren în pantă, arabil și cu pășune. **Et.:** < s. *izlaz* (DTB, IV, p. 54).

La Sifón – pădurice prin care trecea apa ce alimenta orezăria. **Et.:** < s. *sifon* + prep. *la* (DTB, V, p. 121).

Livézi – șes cu fâneată. **Et.:** < s. *livadă* (pl.) (DGITT, p. 169).

Moára Terézia – șes arabil la marginea căruia exista o moară. **Et.:** < s. *moară* „instalație special amenajată pentru măcinarea cerealelor; clădire, construcție prevăzută cu asemenea instalații” (DLR) + determ. antrop. *Terezia* (DTB, VI, p. 55-56).

Ostróv – șes pe o insulă Iarcului. **Et.:** < s. *ostrov* „insulă, îngrămădire de pământ, nisip sau nămol, mai ales în ape curgătoare, formând o insuliță, adesea plutitoare, acoperită de obicei cu vegetație (stuf, salcii)” (DLR; DTB, lit. O, p. 89; DGITT, p. 169).

Pilaríște – pășune unde se adunau pilarii localității. **Et.:** < s. reg. Ban. *pilaríște* „locul pilarelor” < s. *pilar* „persoană care cumpără de la producător zarzavaturi, fructe, păsări, ouă etc., pe care le revinde apoi cu

preț mai ridicat, în piață sau pe străzile orașului” (DLR) + suf. col. *-iște* (DGITT, p. 169).

Plus – șes arabil în plus, suplimentar. **Et.:** < s. *plus* „suplimentar” (d. teren agricol) (DGITT, p. 170).

Pústa – șes arabil; a fost un teren cu ierburi. **Et.:** < s. *pustă* „câmpie cu ierburi, nelucrată agricol, stepă” (DGITT, p. 170).

Râtu Máre – șes ierbos în lunca Roigărului. **Et.:** < s. *rât* „luncă; teren ierbos” + determ. adj. *mare* (DGITT, p. 170).

Riéd – teren cu păpuriș pe stânga canalului Iarcu. **Et.:** cf. germ. *Ried* „păpuriș, stuf” (DGITT, p. 170).

Róigăr – șes arabil; pârâu. **Et. nec.** Toponim de probabilă origine germană (DTB, lit. R, în *SCO*, p.303; DGITT, p. 170).

Scúlici – șes arabil care a aparținut familiei *Sculić*. **Et.:** < antrop. scr. *Skulić*, întâlnit și astăzi în comună (DGITT, p. 170).

Slátina Vélica – șes sărăturat în apropierea Șanțului Talionului. **Et.:** < top. hibrid: rom. *Slatina* „teren sărăturat” + determ. scr. *velik* „mare”, fem. *velika* sau direct din scr. *velika slatina* „idem” (DGITT, p. 170).

Șanțul Taliónnului – pârâu. **Et.:** < s. *șanț* + determ. s. *talion* (gen.) „pedeapsă sau răzbunare (specifică orânduirii sclavagiste) care constă în tratarea vinovatului în același chip în care a procedat și el cu victima lui” (DLR; DGITT, p. 170).

Zmínic – șes cu pășune. **Et.:** < s. reg. Ban. *zminic* < *sminic* < *semenic* (bot.). Cf. și srb. *zmija* „șarpe” + *-in* + *-ik* (DGITT, p. 170).

2. 4. Toager:

1. Părți ale satului:

Cótu Mărcóñilor – în partea stângă a șoselei ce străbate localitatea. **Et.:** < s. *cot* + determ. antrop. *Mărcón* (< n. grup. *mărcon*) (gen.).

La Șúșman – tot în partea stângă a șoselei, spre Giera, în continuare la *Cotu Mărconilor* (< antrop. *Șușman* + prep. *la*).

Cótu Diguléștilor – în partea dreaptă a șoselei. **Et.:** < s. *cot* + determ. antrop. *Digulești* (gen.).

2. Nume de lanuri și ape:

Bécăr – șes arabil în estul satului. **Et.:** < antrop. *Becăr* (< germ. *Bäcker* “brutar” (DTB, I, p. 59; DGITT, p. 219).

Belulóza – teren cultivat cu viță de vie (cu soiuri de struguri albi). **Et.:** < top. scr. *Bjeloloza* (RJA) < s. scr. *loza* „viță de vie” + adj. scr. *belo* „albă” (DGITT, p. 169).

Bosniác – șes arabil situat lângă ulița țiganilor. **Et.:** < s. reg. Ban. *bošneác* „bosniac, din Bosnia”, cu sens ironic despre țigani (rromi) (DGITT, p. 219).

Cócinile – pășune ce amintește de vechile acareturi create pentru creșterea porcinelor. **Et.:** < s. *cocină* (pl. art.) (DGITT, p. 219).

Comórale – șes cu pășune pentru ovine. **Et.:** < toponimul presupune un diminutiv *comorea*, pl. *comorele*, cu sensul de „locuri unde s-au găsit comori” (DGITT, p. 219).

Criméia – șes arabil. **Et.:** < top. *Crimeia* (DTB, II, p. 142).

Dáici – fâșie veche de teren arabil. **Et.:** < antrop. *Daici* (Iordan, DNFR, p. 164); vezi și antrop. scr. *Dajić*. *Dajić* este nume de familie sârbocroat; *Daić* este și nume de sat în fosta Iugoslavie (DTB, III, p. 2; DGITT, p. 219); sau antrop. *Daia* + suf. *-ici*.

Deálul Gádului (1,2) – șes arabil înalt (movilă), la hotar cu satul Gad. **Et.:** < s. *deal* + determ. oicon. *Gad* (gen) (DTB, III, p. 20; DGITT, p. 219).

Dóctoru – teren arabil ce aparținea medicului satului. **Et.:** < s. *doctor*.

Fântâna lu Achím – șes arabil unde există o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. antrop. *Achim* < *Ioachim* (Iordan, DNFR, p. 20; DTB, IV, p. 28) (gen.).

Delós – șes arabil situat într-o zonă mai înaltă. **Et.:** < adj. *delos* (prin substantivizare) „deluros” (DLR, t. I, p. 372).

Grépcia Máre – șes arabil cu mai multe ha., despărțit de *Grepcia Mică* printr-un canal. **Et.:** < antrop. *Grepcia* (cf. antrop. *Grip* – DOR, p. 6; s.v. *Agripina*; *Gripcă* – Iordan, DNFR, p. 231; DTB, IV, p. 132) + determ. adj. *mare*.

Grépcia Mică – șes arabil cu mai puține ha. decât *Grepcia Mare*. **Et.:** < antrop. *Grepcia* + determ. adj. *mică*.

Hat – bucată de teren nearată, care delimitează două terenuri arabile. **Et.:** < s. rom. *hat* < magh. *hát* „hotar; teren nearat între două ogoare” (DGITT, p. 219).

Izláz – șes cu teren arabil. **Et.:** < s. *izlaz* (DTB, V, p. 55).

Izvoáre – șes arabil în apropierea perimetrului construit al satului, unde sunt două izvoare. **Et.:** < s. *izvor* (pl.) (DGITT, p. 219).

La Fântână la Boámfel – teren arabil unde exista o fântână. **Et.:** < s. *fântână* + determ. top. *Boamfel* < germ. *Baumfeld* “Câmpul copacului” + prep. *la*.

La Grădínă – teren unde sunt grădinile cu legume. **Et.:** < s. *grădínă* + prep. *la*.

La Móriț – șes arabil. **Et.:** < antrop. magh. *Moricz* + prep. *la*.

La Odáie la Trifón – șes arabil mai izolat. **Et.:** < s. *odaie*, aici cu sensul de „așezare gospodărească izolată de sat, colibă” + determ. antrop. *Trifon* (cf. bg., ucr., rus. *Trifon* sau gr. *Trifono(s)*) (Iordan, DNFR, p. 461) + prep. *la*.

La Pústă – șes arabil; a fost un teren cu ierburi. Exista în trecut *Pusta oilor* și *Pusta vacilor*. **Et.:** < s. *pustă* + prep. *la*.

La Sésie – teren arabil unde a stat plutonul armatei ce păzea granița. **Et.:** s. *sesiune* “denumire a lotului de pământ, parte dintr-un domeniu, *asupra* căruia țăranul independent avea drept de posesiune în schimbul rentei către stăpânul feudal și care putea fi transmis ereditar, delniță, lot de pământ care se dădea în folosința unui paroh, a unei școli, a unei primării” (DLR, t. X, partea a 3-a, lit. S, p. 759) + prep. *la*.

La Sólomon – șes arabil. **Et.:** < antrop. *Solomon* (nume biblic; < ebr. *Salomo* „pacific, norocos”) (Iordan, DNFR, p. 420; DOR, p. 150) + prep. *la*.

La Țeigăr – șes arabil ce a aparținut unei familii de moșieri. **Et.:** < antrop. germ. *Zeiger* (< germ. *Zeiger* “degetul arătător”) + prep. *la*.

Lânca-Birda – pârau canalizat. **Et.:** vezi *supra* la Ghilad (DGITT, p. 220).

Livézile – șes arabil format prin defrișare. **Et.:** < s. *livadă* (pl. art.) (DGITT, p. 220).

Modoșána – șes arabil mlăștinos situat în zona de graniță înspre satul Modoș. **Et.:** cf. oiconim. *Modoș* (azi în Banatul sârbesc) și antrop. *Modușu* (DTB, VI, p. 57; DGITT, p. 220).

Obirda – pârau ce trece prin marginea satului. **Et.:** toponim maghiar însemnând „Birda veche” (DGITT, p. 220).

Ocoále – teren mai jos, mlăștinos, cu pășune împrejmuită cu garduri. **Et.:** < s. *ocol* (pl.) „loc îngrădit în vederea cultivării” (DTB, lit. O, p.25).

Pădure – teren arabil obținut prin defrișarea unei păduri ce exista acolo. **Et.:** < s. *pădure*.

Pod – șes arabil situat lângă un pod peste Obirda. **Et.:** < s. *pod* (DGITT, p. 220).

Remenția Măre / Mică – două terenuri arabile despărțite de un canal. **Et.:** cf. *remeție* “schit”, după magh. *remete* „pustnic” (DLR, t. IX, lit. R, p. 312) + determ. adj. *mare/ mică*.

Rātu Mútului – șes ierbos extins în lunca pe care a format-o Lanca Birda. **Et.:** < s. *rât* + determ. antrop. *Mutu* (gen.).

Rogaș – pârau. **Et.:** < antrop. *Rogaci*; top. scr. *Rogač* (cf. s. scr. *rog* „corn” + suf. scr. *-ač*) (M. Arbănași, *Top. de origine slavă*, p. 162); vezi și s. reg. Ban. *rogaci*, var. fonetică a lui *răgace* „rădașcă” (DTB, lit. R, în *SCO*, p. 312; DGITT, p. 220).

Rogașița (Rogăcița) – șes arabil prin care tece Rogășița, un afluent al pâraului Rogăș; astăzi aparține de Livezile. **Et.:** top. *Rogaș* + suf. *-ița*; cf. și antrop. *Rogăcița* „soția lui Rogaci” [pronunțat *Rogășița*] (DGITT, p. 220).

Săliște – șes arabil ce amintește de o veche vatră a satului. **Et.:** < s. înv. *săliște* < *seliște*.

Slătinoare – șes sărăturat. **Et.:** < s. (dim.) *slătinoară* (pl.) „loc cu sărătură” (DGITT, p. 220).

Smida (1,2) – teren ce măcăniș în Dealul Gadului. **Et.:** < s. *smidă* (art.) „desiș în pădure format din tufișuri de măcăcine, zmeură, mure etc. ; sihlă; loc prăpăstios, unde se pătrunde greu” (DGITT, p. 220).

Socetu – teren cu soc. **Et.:** < s. *socet* (art.) < s. *soc* + suf. col. *-et* (DGITT, p. 220).

Überlândul lui Iosim – șes arabil ce nu putea fi vândut cât timp a aparținut Capitlului de Zagreb. **Et.:** < germ. dial. *Überland* „teren, proprietate care nu poate fi vândută sau împărțită” + determ. antrop. *Iosim* (gen.) = *Iosif* (DGITT, p. 220).

3. Clasificarea semantică și tipologică

Citându-l pe Anatol Eremia (*Nume de localități. Studiu de toponimie moldovenească*, Chișinău, 1976, p. 128), Vasile Frățilă arată că “întreaga toponimie a unei limbi, zone sau regiuni, se încadrează într-un sistem alcătuit dintr-o sumă de elemente și trăsături comune ce se influențează reciproc și care sunt coordonate de anumite principii, iar unul dintre elementele organizatorice ale sistemului îl constituie structura numelor topice”²⁵. Unele nume de locuri din zona cercetată au la bază apelative care descriu relieful regiunii (ridicături sau adâncituri de teren), care fac referiri la vegetația sau fauna existentă, la cultura agricolă, pomicolă și viticolă, la diversele căi de comunicații, la construcții și amenajări sau la unele aspecte social-economice. Altele au la bază antroponime (care amintesc de foștii proprietari de terenuri) sau alte toponime.

Pentru a putea stabili vechimea toponimelor și apartenența lor etimologică, este necesară cunoașterea structurii acestora. Analiza structurii numelor de locuri se face în plan sincron și diacronic și constă în identificarea elementelor lor componente, în stabilirea inventarului de formați, în examinarea relațiilor și corelațiilor dintre elementele constitutive.

Dacă cercetarea sincronă pune în evidență posibilitățile de formare a toponimelor în etapa actuală, sub aspect diacronic sunt studiate, de obicei, toponimele care au pierdut legătura morfologică cu cuvintele-

²⁵ Cf. Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 174.

bază. Structura acestor nume de locuri se stabilește pe baza analizei etimologice²⁶.

Analizând *Glosarul* de mai sus, se poate constata că toponimele localităților anchetate sunt de origine românească (numele de locuri folosite de poporul român aparțin limbii române indiferent de originea, de aspectul lor lingvistic sau de răspândirea lor teritorială)²⁷ și provin din apelative topice, din antroponime sau din alte toponime.

O parte din numele de locuri înregistrate sunt de origine slavă²⁸: *Lanca –Bîrda* < top. scr. *Lanka-Brdo* (< scr. *brdo* „deal” + *lânak*, gen. *lanka*, diminutivul lui *lân* „în”) (G); *Grána* < top. scr. *Grana* (< s. *grana* „ramură, creangă” sau „mai degrabă, cu sens entopic, „frunte”, „braț de fluviu”) (G); *Lap* < top. srb. *Lap* < *lâp* „pământ moale; teren mlăștinos; noroi”; *Slătina Vélica* < top. hibrid: rom. *Slatina* „teren sărăturat” + determ. scr. *velik* „mare”, fem. *velika* sau direct din scr. *velika slatina* „idem” (D); *Belulóza* < top. scr. *Bjeloloza* (RJA) < s. scr. *loza* „viță de vie” + adj. scr. *belo* „albă” (T); *Rogăș* < top. scr. *Rògač* (cf. s. scr. *rog* „corn” + suf. scr. *-ač*).

Dintre toponimele de origine germană menționăm următoarele: *Opârd* < germ. *Oberteil* „partea de sus, partea superioară” (G); *Erzațgarten* < top. germ. *Ersatzgarten* „grădină suplimentară” (D); *Rid* < germ. *Ried* „păcuriș” (D); *Boámfel* < germ. *Baumfeld* „câmpul copacului” (T); *La Ţéigăr* < antrop. germ. *Zeiger* (< germ. *Zeiger* „degetul arătător”) (T); *Überlândul lui Iósim* < germ. dial. *Überland* „teren, proprietate care nu poate fi vândută sau împărțită” (T).

Toponimele de origine maghiară sunt prezente în număr mic: *Sígied* < magh. *sziget* „insulă” (D).

Așadar, numele topice din localitățile anchetate sunt românești de origine românească sau de origine străină (slavă, germană sau maghiară).

3. 1. Clasificarea semantică a toponimelor

Ridicăturile de teren sunt denumite prin apelativele **deal** sau **dâlmă**: *Deálul Máre* (G), *Deálul Gádului* (T), *Đelós* (T), *Dâlmă* (G). Platourile mai înalte sunt denumite prin apelativul **pod**: *Pódu Coloniștilor* (G), *Pod* (T). Adânciturile de teren sunt desemnate prin apelativul **vârtop**: *La Vártópi* (G). Satele și hotarul aparținător acestora sunt străbătute de câteva ape curgătoare sau stătătoare redete prin apelativele **cot**, **bazin**,

²⁶ Vezi Anatol Eremia, *Graiul pământului*, Chișinău, EȘ, 1981, p. 94, *apud* Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 175.

²⁷ Vezi E. Janitsek, *Problema clasificării toponimelor românești după origine*, în StUBB, Series Philologica, fasciculus 1, 1974, p. 113-123; Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 176.

²⁸ Prin origine slavă se înțelege mai multe straturi: slav vechi, sârbesc sau bulgăresc.

ostrov: *Cótu lu Ceáicu* (G), *Cótu lu Ciúchina* (G), *Cótu lu Óu* (G), *Cótu lu Zubán* (G), *Cótu Mărcónilor* (T), *Cótu Diguléștilor* (T), *Bazín* (B), *Ostróv* (D), *Opârd* (G), *Borúgă* (B), *Bârzáva* (D). Alte toponime au la bază apelativele **fântână**, **izvor**, **insulă**: *Fântâna Vácilor* (G), *Fântâna la Búmbu* (G), *Fântâna la Mítru Sírbu* (G), *Fântâna la Pátricoáne* (G), *Fântâna la Urzică* (G), *Fântâna lu Ciurlie* (G), *La Fântâna Porceáscă* (G), *La Fântâna Róșie* (G), *Fântâna lu Cólgea* (B), *Fântâna lu Lála* (B), *Fântâna lu Ménghel* (B), *Fântâna lu Mărcovici* (B), *Fântâna de la Pústa Bóilor* (B), *La Fântâna lu Ioviță* (B), *Fântâna lu Némțoánea* (D), *Fântâna lu Achím* (T), *La Fântâna la Boámfel* (T), *Izvoáre* (T), *Ínsula* (G), *Sígiéd* (D).

Locurile așezate de-a lungul văilor, precum și terenurile cu fânețe sunt denumite prin apelativele **rât**, **izlaz** sau **pustă**: *Rátul Cărciului* (B), *Rátu Máre* (D), *Rátul Mútului* (T), *Izlázu Máre* (G), *Izláz* (B, D, T), *Pústa lu Pópovici* (G), *Pústa* (D), *La Pústă* (T).

Compoziția geologică a solului este desemnată prin toponime provenite de la apelativul **slatină**: *Slătini* (G), *Slătina Velica* (D), *Slătinoáre* (T), sau **țarigă** “nisip”: *Țárigi* (B).

Un număr mai mare de toponime au fost denumite după vegetația care creștea sau mai crește pe terenurile respective: *Pădúre* (G, T), *La Pădúre* (G), *Dudărie* (G), *Livézi* (B, D), *Livézile* (T), *La Orezărie* (B), *Poiéni* (B), *Bostăniște* (D), *Rid* (D), *Belulóza* (T), *Smída* (T), *Socétu* (T).

Toponimele ce au la origine apelative ce denumesc fauna sunt destul de rare: *Drúmu Vácilor* (G), *La Fântâna Porceáscă* (G), *La Fântâna de la Pústa Bóilor* (B), *Zmínic* (D).

Un număr relativ mic de toponime reflectă îndeletnicirile localnicilor cu agricultura, creșterea vitelor, morăritul, grădinăritul: *Grăđini* (G), *La Grăđină* (G, T), *Ersatzgárten* (D), *Moára Terézia* (D).

Unele toponime se referă la anumite aspecte social-istorice, la credințe, la diverse obiceiuri: *La Pópa Nemțesc* (G), *La Pópa Românesc* (G), *Particulári* (G), *La Crúci* (B), *Dóctoru* (T), *La Sésie* (T), *Săliște* (B, T).

Dintre toponimele care se referă la diverse construcții sau amenajări menționăm: *Cetáte* (G), *Cartíz* (G), *Canálul Lánca-Birda* (G), *Canálul Ir* (B), *La Lăptărie* (G), *La Rádar* (G), *La Transformátór* (G), *La Șcólí* (G), *Șánțu Taliómului* (D), *Cócinile* (T), *La Odáie la Trifón* (T), *Ocoále* (T).

O serie de toponime se referă la căile de comunicație între localități, în hotarul localității sau în interiorul acesteia: *Drúmu Ghiédului* (G), *Drúmu Máre* (G, B), *Drúmu Ofsăniții* (G), *Drúmu Vácilor* (G), *Pră Socácu lu Pădúche* (B), *Socácu Forgónilor* (B).

3.2. Clasificarea tipologică a toponimelor

Ținând cont de alcătuirea toponimelor, acestea ar putea fi clasificate în toponime simple, formate dintr-un singur cuvânt sau, mai bine zis, dintr-un singur morfem toponimic, și toponime compuse, alcătuite din două sau mai multe cuvinte, care exprimă o noțiune nouă, diferită de cea redată de elementele lor componente.

A. *Toponime simple*

Toponimele simple, după A. Eremia²⁹, pot fi alcătuite numai din tema cuvântului-etimon sau din tema lui și o terminație sau un afix „netoponimic”, numite toponime primare, sau pe lângă temă mai pot conține și anumite afixe toponimice, numindu-se toponime derivate sau secundare.

Toponimele primare nu pot fi defalcate, analizate în elemente toponimice constituente, iar sensul lor este „monolit”, adică fără a fi completat sau nuanțat de morfeme suplimentare, derivate sau lexicale. Principalul mijloc de formare a toponimelor primare este cel lexico-semantic, sensul acestora schimbându-se prin lărgire sau strâmtare. În toponimie, semantica prezintă importanță numai în momentul creării numelor topice, pentru că, în cele din urmă, va prima funcția toponimică.

Unele toponime din localitățile anchetate au la bază substantive comune: *Bazin* (B), *Cetate* (G), *Cocinile* (T), *Colonie* (G), *Dâlmă* (G), *Dóctoru* (T), *Grădini* (G), *Însula* (G), *Izláz* (G, B, D, T), *Izvoare* (T), *Livézi* (B, D), *Ocoale* (T), *Pădure* (G, T), *Poiéni* (B), *Pod* (T), *Pústă* (D), *Săliște* (B, T), *Slătini* (G). Cele mai multe dintre toponimele formate din nume comune sunt la origine: a) termeni topografici: *Bazin*, *Dâlmă*, *Însula*, *Izvoare*, *Óstrov*, *Slătini* etc.; b) nume de plante și arbori: *Grădini*, *Izláz*, *Livézi*, *Pădure*, *Poiéni*, *Pústă*, etc.; c) nume de construcții și amenajări: *Cetate*, *Cocinile*, *Pod* etc.

Alte toponime simple provin din antroponime: *Bécăr* (T), *Béngu* (G), *Bibi* (G), *Ciáiu* (D), *Cicálă* (G), *Con* (G), *Dáici* (T), *Isác* (B), *Mínda* (G), *Válter* (G).

B. *Toponime derivate sau secundare*

Derivarea cu sufixe este unul din principalele mijloace de formare a cuvintelor românești, prin urmare, și a toponimelor. Atașate la sfârșitul unei teme, sufixele toponimice formează alte toponime, cu noi valori semantice și gramaticale. Astfel, ele completează și individualizează sensul cuvintelor de bază, atribuindu-le funcții și nuanțe speciale, toponimice.

²⁹ Cf. Anatol Eremia, *Nume de localități. Studiu de toponimie moldovenească*, Chișinău, 1976, p. 130, *apud* Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 183.

a) *Toponime formate cu sufixele -ean și -ești*

Sufixul *-ean (-an)* este folosit în toponimie la crearea numelor de locuri care arată apartenența la o anumită regiune sau la o anumită persoană. Sufixul *-eni (-ani)* (< sl. *-ěninŭ*, pl. *-ěne*) avea în slavă numai valoare „locală”, arătând de unde provin oamenii, din ce localitate, din ce regiune, așa cum este întâlnit și în vorbirea românească. În toponimia românească a primit, însă, și o valoare antroponimică (patronimică), arătând din ce persoană se trag. Sufixul *-ești* arată pe descendenții sau pe cei care aparțin familiei unei anumite persoane.

În zona anchetată, am înregistrat un număr mic de toponime formate cu astfel de sufixe: *Borceánă* (G), *Modoșána* (T), *La Borobărești* (B).

b) *Toponime provenite din antroponime feminine formate cu sufixul moțional -oaie*

Cu ajutorul sufixului *-oaie (-oaie)*, care derivă antroponime feminine de la masculine, indicând pe „soția lui...”, am notat doar un toponim *Măieroáie* (G).

a) *Toponime formate cu sufixe colective*

Derivatele colective denumesc la origine colectivități de plante, lucruri, ființe, precum și locul unde se află asemenea colectivități, semnificația lor obișnuită fiind de „loc acoperit cu...”, „loc bogat în...”, „loc cu mulți (multe)...”, „loc ce a aparținut neamului...”, deși prezența actuală a realităților respective nu este deloc obligatorie.

Unul din sufixele colective productive în formarea toponimelor este *-iște*. Cu ajutorul lui se formează, de la nume comune, următoarele toponime: *Bostăniște* (D), *Cremențiște* (D), *Pilariște* (D). Două derivate colective sunt formate de la nume de plante cu sufixul *-ărie*: *Dudărie* (G) și *Orezărie* (D).

Cu ajutorul sufixului *-ón* se formează toponimele provenite din antroponime ce denumesc nume de grup. Astfel de toponime am înregistrat în toate localitățile cercetate: *Jurcón* (< antrop. *Jurcă*) (G), *(Socacu) Forgónilor* (< antrop. *Forga*) (B), *Dibingión* (< antrop. *Dibingea*) (B), *Căpăținón* (< antrop. *Căpățină*) (D), *Ieduón* (< antrop. *Iedu*) (D), *Budurón* (< antrop. *Buduru*) (D), *(Cuotu) Mărcónilor* (< antrop. *Marcu*) (T).

b) *Toponime formate cu sufixe diminutive*

Diminutivele arată că obiectul denumit este mai mic în comparație cu noțiunea de bază a cuvintelor din care provin. Ele se referă, de regulă, la obiecte de dimensiuni mai mici, la însușiri reduse. Pe lângă acest sens, diminutivele ne comunică printr-un singur cuvânt și sentimente de dragoste, de simpatie, de compătimire. Nuanța expresivă mărește gradul de expresivitate a derivatelor respective, atribuindu-le și o anumită funcție stilistică.

Derivatele toponimice cu sufixe diminutive sunt puține la număr în zona anchetată. Am întâlnit toponime formate cu sufixele: **-el**: *Comorăle* (T); **-ior (-ioare)**: *Slătinoăre* (T); **-iță**: *(Fântâna lu) Ioviță* (B), *Crășița* (D), *Rogășița* (T). Toponimele diminutive nu se referă la dimensiunile mici ale obiectelor geografice, ci evocă doar o asemănare între noțiunea exprimată de ele și cea a primitivului, sau transpun numele de persoană *asupra* obiectelor socio-geografice.

C. Toponime compuse

Numele topice compuse sunt cele alcătuite din două sau mai multe componente, care exprimă o noțiune nouă, diferită de cea redată de elementele lor componente. După Gh. Bolocan, prin toponime compuse se înțeleg numele de locuri formate din cel puțin două cuvinte care funcționează sau au funcționat în limbă și independente³⁰. Aceste compuse se caracterizează prin unitate de sens și funcție denominativă unică. Prin compunere toponimul individualizează și descrie mai bine locul numit, fiind mai ușor de mânuit, atât semantic, cât și formal.

Toponimele compuse pot fi clasificate, asemenea apelativelor compuse din limba română, pe baza a trei criterii: semantic, morfologic și sintactic. Pe baza criteriului semantic se precizează conținutul întregului compus și se determină raporturile dintre sensurile elementelor componente. Ținând cont de criteriul morfologic, se disting părțile de vorbire care intră în alcătuirea compuselor, precum și părțile de vorbire din care fac parte aceste compuse. Cel de-al treilea criteriu, criteriul sintactic, contribuie la înțelegerea raporturilor gramaticale și a relațiilor dintre părțile componente ale compusului³¹.

Pe baza criteriului morfologic, ca principal criteriu de clasificare a toponimelor, toponimele compuse din localitățile cercetate pot fi grupate în următoarele categorii și tipuri structurale:

Substantiv + substantiv

Din punctul de vedere al modului de combinare a celor doi termeni, se disting mai multe tipuri:

1) *Substantiv în N + substantiv în N*

Nu am înregistrat aici un număr mare de toponime: *Moș Mitru* (G), *Canălul Ir* (B), *Moăra Terezia* (D). Acesta din urmă exprimă un raport de subordonare, indicând posesia.

³⁰ Vezi Gh. Bolocan, *Nume de locuri compuse*, în SCL, XXVIII, 1977, nr. 6, p. 621-629, *apud* Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 193.

³¹ Cf. A. Eremia, *Graiul pământului*, Chișinău, Ed. Știința, 1981, p. 115, *apud* Vasile Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior, 2002, p. 194.

2) *Substantiv în N + substantiv în G*

Acest tip structural conține un număr însemnat de toponime. În cadrul lui se pot distinge mai multe subcategorii: a) substantiv în N + antroponim în G; b) substantiv în N + toponim în G; c) substantiv în N + nume comun în G.

a) În ceea ce privește formula substantiv în N + antroponim în G, am înregistrat toponime compuse cu antroponim în G enclitic: *Râtu Cârciului* (B), *Râtu Mútului* (T); sau proclitic: *Cótu lu Cedăicu* (G), *Cótu lu Ciúchina* (G), *Cótu lu Óu* (G), *Cótu lu Zubán* (G), *Fântâna lu Ciurlie* (G), *Pusta lu Pópovici* (G), *La Fântâna lu Ioviță* (B), *Pră Socăcu lu Pădúche* (B), *Fântâna lu Cólgea* (B), *Fântâna lu Lála Ménghel* (B), *Fântâna lu Márcovici* (B), *Fântâna lu Achím* (T), *Ūberlándul lui Iósim* (T); precum și G plural: *Podu Coloniștilor* (G), *Socăcu Forgónilor* (B), *Cótu Mărcónilor* (T), *Cótu Diguléștilor* (T).

b) Toponime formate din substantiv (apelativ) în N + toponim în G apar în număr redus: *Drúmu Ghiédului* (G), *Drúmu Ofseniții* (G), *Deálu Gádului* (T).

c) Substantiv în N + nume comun în G alcătuiesc toponime compuse precum: *Drúmu Vácilor* (G), *Fântâna Vácilor* (G), *Pústa Boilor* (B), *Șánțul Taliónului* (D).

Astfel, structura substantiv în N + substantiv în G constituie unul dintre cele mai frecvente tipuri de compuse în toponimia localităților cercetate. Acest lucru se datorează faptului că denumirile microobiectelor topice sunt în numeroase cazuri legate de oameni, de numele regiunii, de al locurilor, în sensul cel mai strict al cuvântului, iar genitivul are capacitatea de a exprima diverse raporturi gramaticale, precum posesia, apartenența, dependența etc.

3) *Substantiv în N + prepoziție + substantiv*

Toponimele pot fi compuse din două substantive legate între ele printr-o prepoziție. Dintre prepozițiile folosite am înregistrat prepozițiile **la**: *Fântâna la Mítu Sárbu* (G), *Fântâna la Búmbu* (G), *Fântâna la Petricoáne* (G), *Fântâna la Urzică* (G) și **de la**: *Fântâna de la Pústa Bóilor* (B).

4) *Substantiv + adjectiv*

Acest tip de toponime compuse este bine reprezentat în zona cercetată. Am înregistrat însă doar compuse cu adjective fără articol posesiv-genitival: *Deálu Máre* (G), *Drúmu Máre* (G), *Izlázu Máre* (G), *Drúmu Máre* (B), *Râtu Máre* (D), *Grépcia Máre* (T), *Grépcia Mică* (T), *Remenția Máre* (T), *Remenția Mică* (T).

5) Prepoziție + substantiv

Este unul dintre cele mai frecvente tipuri de compunere în microtoponimie. În localitățile anchetate cea mai utilizată prepoziție în alcătuirea toponimelor compuse este prepoziția **la**: *La Albu* (G), *La Bibár* (G), *La Bócu* (G), *La Boleánțu* (G), *La Bórdea* (G), *La Brebăneasă* (G), *La Chicéscu* (G), *La Ciocâltea* (G), *La Cioclód* (G), *La Diminéscu* (G), *La Gărânciu* (G), *La Glăván* (G), *La Grădínă* (G), *La Hofman* (G), *La Lăptărie* (G), *La Lincă* (G), *La Nef* (G), *La Nénea* (G), *La Pădúre* (G), *La Pălăriéru* (G), *La Pălic* (G), *La Rádar* (G), *La Rizăr* (G), *La Róșu* (G), *La Transformátor* (G), *La Truț* (G), *La Șcólí* (G), *La Válder* (G), *La Vártópi* (G), *La Vótom* (G), *La Borobărești* (B), *La Crúci* (B), *La Tróca* (B), *La Șúșman* (T), *La Țaiğăr* (T). Cele mai multe toponime compuse cu prepoziția **la** au în componența lor un antroponim, desemnând posesia.

O altă prepoziție folosită ca element de compunere a toponimelor este **pe** (**pră**): *Pră Socácu lu Pădúche* (B).

6) Prepoziție + substantiv + adjectiv

În acest tip de compuse pot fi încadrate toponimele: *La Fântâna Porcească* (G), *La Fântâna Róșie* (G), *La Pópa Nemțesc* (G), *La Pópa Românesc* (G).

Majoritatea toponimelor din această zonă au fost create de români de la elemente lexicale românești sau slave, de la antroponime românești, slave sau germane, precum și prin derivare toponimică. Toponimele de origine antroponimică sunt mai frecvente decât cele provenite de la entopice.

Înfățișarea lingvistică a toponimelor cercetate reflectă particularitățile graiului din această zonă. Ca și în alte părți, toponimia conservă atât forme și construcții gramaticale vechi, cât și elemente lexicale arhaice. Mai interesante sunt însă derivarea și structura sintactică a toponimelor.

ABREVIERI

ac. = acuzativ;
 adj. = adjectiv, adjectival;
 antrop. = antroponim;
 art. = articol, articulat;
 B = Banloc;
 Ban. = Banat;
 bg. = bulgar, bulgăresc;

cf. = confer;
 chest. = chestionar;
 col. = colectiv;
 conj. = conjuncție;
 cr. = croat(ă);
 D = Denta;
 determ. = determinant;

dim. = diminutiv, diminutival(ă);
 ebr. = ebraic(ă);
 ed. = ediție;
 Etim./Et.: = etimologie;
 fasc. = fasciculă;
 fem. = feminin(ă);
 G = Ghilad;
 gen. = genitiv;
 germ. = german(ă);
 gr. = grec, greacă;
 h. = hartă;
 ha. = hectar;
 hipoc. = hipocoristic;
 înv. = învechit;
 lat. pop. = latina populară;
 magh. = maghiar(ă);
 masc. = masculin;
 n. = nominativ;
 n. grup = nume de grup;
 n. p. = nume de persoană;
 nr. = număr;
 op. cit. = operă citată;
 top. = toponim;
 ucr. = ucrainian(ă);
 v. = vezi;
 v. sl. = vechi slav ;
 vol. = volum.

p. = pagină;
 paleosl. = paleoslav(ă);
 pers. = persoană;
 pl. = plural;
 pop. = popular(ă);
 pref. = prefix;
 prep. = prepoziție;
 pron. = pronume;
 reg. = regional;
 rom. = român(ă), românesc;
 rus. = rusesc(ă);
 s. = substantiv;
 sb., srb. = sârb(ă), sârbesc;
 scr. = sârbocroat(ă);
 sec. = secol;
 sl. = slav(ă);
 stj. = stânjien;
 subst. = substantival;
 suf. = sufix;
 s. v. = sub voce;
 T = Toager;
 t. = tomul;

BIBLIOGRAFIE

- Arbănași, *Top. de origine slavă* = Marius Arbănași, *Toponime de origine slavă în Subcarpații și Podișul Mehedințului*, SCO, nr. 8, Craiova, 2003, p. 113-186.
- Borovszky, *Torontál* = Samu Borovszky, *Torontál vármegye* (Comitatul Torontal), Budapesta, 1911.
- Borovszky, Samu, *Magyarország vármegyei és városai. Temes vármegye* (Comitatul Timiș), vol. I-II, Budapesta, f. a.
- CADE = I. A. Candrea, *Dicționarul enciclopedic ilustrat*, partea I, *Dicționarul limbii române din trecut și de astăzi*, București, Editura Cartea românească, 1931.
- DA = Academia Română. *Dicționarul limbii române*. Tomul I, Partea I: A-B, București, 1913; Tomul I, Partea III, fasc. I: D-de, București, 1949; Tomul II, Partea II, fasc. I: J-lacustru, București, 1937; fasc. II: *ladă-lepăda*, București, 1940; fasc. III: *lepăda-lojniță*, București, 1948.
- DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1996.
- DGIT = Remus Crețan, Vasile Frățilă, *Dicționar geografico-istoric și toponimic al județului Timiș*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2007.
- DLR = *Dicționarul limbii române* (serie nouă), București: VI, litera M, 1965-1968; VII/1, litera N, 1971; VII/2, litera O, 1969; VIII/1-5, litera P, 1972-1984; IX, litera R, 1975; X/1-5, litera S, 1986-1994; XI/1, litera Ș, 1978; XI/2-3, litera T, 1982-1983; XII/1, litera Ț, 1994; XII/2, litera U, 2002; XII/2, litera V (*venial-vizurină*), 2002.
- Dinier, Josef, *Nume de locuri din Banat*, vol. II, Timișoara, 1982.
- Dragalina, P., *Din Istoria Banatului Severin*, vol. II, Caransebeș, 1900.
- DOR = N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic român*, București, EA, 1963.
- DTB, I = Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului*, I (A-B)-1984, Timișoara, TUT, 1989.
- DTB, II = Rodica Suflețel, Viorica Goicu, *Dicționarul toponimic al Banatului*, II (C), Timișoara, TUT, 1985.
- DTB, III = Rodica Suflețel, Viorica Goicu, *Dicționarul toponimic al Banatului*, III (D-E), Universitatea din Timișoara, Centrul de Științe Sociale, Timișoara, 1986.
- DTB, IV = Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului*, IV (F-G), Timișoara, TUT, 1986.
- DTB, V = Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului*, V (H-L), Timișoara, TUT, 1987.
- DTB, VI = Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului*, VI (M-N), Universitatea din Timișoara, CȘS, Timișoara, 1989.
- DTB, VII = Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului*, VII (O), Timișoara, Editura Amphora, 1994.

- DTB, *Litera R* = Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel, *Dicționarul toponimic al Banatului* (R), în SCO, nr. 7, Craiova, Editura Universitaria, 2002, p. 267-327.
- DTRO = *Dicționarul toponimic al României. Oltenia*, Craiova, Editura Universitaria, I-II, 1993, III, 2001, IV, 2003, V, 2004, VI, 2006, VII, 2007 (coordonator Gh. Bolocan).
- EA = Editura Academiei.
- EȘ, EȘE = Editura Științifică (și Enciclopedică).
- Frățilă, V., *Vechimea unor toponime din centul Transilvaniei*, în LR, XIX, 1970, nr. 3, p. 229-238.
- Frățilă, STD = V. Frățilă, *Studii de toponimie și dialectologie*, Timișoara, Editura Excelsior Art, 2002.
- Frigyes, Pesty, *Temesvarmegye es Temesvarvaros Fortenetehez 1183-1430*, Pozsony, 1896.
- Frigyes, Pesty, *Krassó vármegye története*, Budapest, 1884, vol II.
- Gaur, Al., *Nume de locuri*, București, EȘ, 1972.
- Grković = Milica Grković, *Rečnik ličnih imena kod srba*, Beograd, 1977.
- Griselini, Francesco, *Istoria Banatului timișan*, traducere din limba germană de Nicolae Bolocan, București, 1926.
- Griselini, Francesco, *Încercare de istorie politică și naturală a Banatului Timișoarei*. Prefață, traducere și note de Costin Feneșan, Timișoara, 1984.
- Homorodean, *Grădiște* = Mircea Homorodean, *Nume de locuri de pe valea Grădiștii (județul Hunedoara)*, în StUBB, XX, 1975, p. 52-56.
- Ielenicz, *Dicționar* = Mihai Ielenicz, *Dicționar de termini geografici*, București, Editura Corint, 2001.
- Ilčev, *Rečnik* = St. Ilčev, *Rečnik na familni imena u bălgarite*, Sofia, 1969.
- Ilieșiu, *Doc.*, dos. II „Comune din județul Timiș”, Arhiva Muzeului Banatul, Timișoara.
- Ioniță, *Nume* = V. Ioniță, *Nume de locuri din Banat*, Timișoara, Editura Facla, 1982.
- Iordan, I., *Toponimia românească*, București, EA, 1963.
- Iordan, DNFR = I. Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, EȘE, 1983.
- Ivănescu, *ILR* = G. Ivănescu, *Istoria limbii române*, Iași, 1980.
- E Janitsek, *Problema clasificării toponimelor românești după origine*, în StUBB, Series Philologica, fasciculus 1, 1974, p. 113-123.
- Lotreanu, Ion, *Monografia Banatului*, vol. I, Timișoara, Institutul de Arte Grafice «Țara», 1935.
- LR = „Limba română”, București, I, 1952 și urm.
- Milleker B., *Versecz vidéke a középkorban* în Törl. és Rég. Értésítő, Timișoara, 1896, XII, Fasc. IV.
- Molin, V., *Banatul*, în „Calendarul Banatului” pe an. 1933.
- NALR-Banat. *Date* = *Noul atlas lingvistic român pe regiuni. Banat. Date despre localități și informatori*, sub conducerea lui Petru Neiescu, de Eugen Beltechi, Ioan Faiciuc, Nicolae Mocanu, București, EA, 1980.

- Pascu, Caius, *Comuna Denta (jud. Timiș-Torontal). Monografie istorică*, Timișoara, Tipografia „Sonntagsblatt”, 1939.
- Pașca, Ștefan, *Nume de persoane și nume de animale în Țara Oltului*, București, Academia Română, „Studii și cercetări”, XXVI, 1936.
- Pătruț, OR = I. Pătruț, *Onomastica românească*, București, EȘE, 1980.
- Petrovici, SDT = E. Petrovici, *Studii de dialectologie și toponimie*, București, EA, 1970.
- Philippide, OR = Alexandru Philippide, *Originea românilor*, vol. I, Iași, 1923.
- Postelnicu, Gh., *Originea orașului Timișoara*, în „Analele Banatului”, An. IV, 1931, Nr. 2-4, Fasc. 9.
- RJA = *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, (Jugoslovenska Akademija znanosti i umijetnosti), Zagreb, 1988 și urm.
- SCO = „Studii și cercetări de onomastică”, 7, Craiova, Editura Universitaria, 2002.
- Skok I-III = Petar Skok, *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, t. I-III, Zagreb, 1971-1973.
- Simu, Traian, *Drumuri și cetăți romane în Banat*, Lugoj, 1924.
- Stoica de Hațeg, *Cr. Ban.* = Nicolae Stoica de Hațeg, *Cronica Banatului*, Studiu introductiv, ediție, glosar și indice de Damaschin Mioc, Ediția a II-a revăzută, Timișoara, Editura Facla, 1981.
- StUBB = „Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Series Philologica”, Cluj, I, 1956 și urm.
- Suciu, Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, I-II, București, EA, 1967-1968.
- TUT = Tipografia Universității din Timișoara.

**DIE TOPONOMASTIK MANCHER IM SÜDWESTEN TEMESWARS
GELEGENEN ORTE
(GHILAD, BANLOC, DENTA, TOAGER)
(Zusammenfassung)**

Das vorliegende Studium repräsentiert einen Unterkapitel aus einer umfangreichen Arbeit zum Thema: rumänische Mundarten von südwestlicher Temeswar. Für die Erfüllung dieses Studiums wurden die Ortschaften **Ghilad**, **Banloc**, **Denta** und **Toager** als Referenzpunkt ausgewählt, Ortschaften die für NALR-Banat von Ioan Faiciuc untersucht wurden. Diese Ortschaften wurden an folgenden kartographischen Nummern registriert: 44, 41, 40, 42.

Ghilad wurde auch für ALR I von Sever Pop (kartographische Nummer 36) und Banloc auch für ALR II von Emil Petrovici (kartographische Nummer 35) untersucht.

Nach einer kurzen Einleitung zur Geschichte und zur Geographie, folgt das Glossar der Toponyme, die in den untersuchten Ortschaften registriert wurden, ein Glossar das sowohl eine Beschreibung der verschiedenen Toponyme, als auch einige etymologische Bemerkungen enthält.

Einige Ortsnamen aus der untersuchten Zone haben als Ausgangspunkt Appellativen die das Relief der Region (Erhebungen oder Bodenvertiefungen) beschreiben, die die ortsgegebene Vegetation oder Fauna, die Landwirtschaft, den Obstbau, den Weinbau, die verschiedenen Kommunikationswege, Bauwerke und Einrichtungen oder einige sozial-wirtschaftliche Aspekte betreffen.

Andere haben als Ausgangspunkt Antroponyme (die an damalige Grundbesitzer erinnern), andere Toponyme. Wenn man das Glossar analysiert, kann man feststellen, dass die Toponyme der untersuchten Ortschaften rumänischer oder fremder Herkunft (slawischer, deutscher, ungarischer Herkunft) sind und dass sie von topischen Appellativen, von Antroponymen oder von anderen Toponymen abstammen.

Zieht man die Bildung der Toponyme in Betracht, könnte man sie in einfache und zusammengesetzte Toponyme klassifizieren. Die einfache Toponyme können primär sein (nur aus dem Thema des Wortes-Etymon oder aus seinem Thema und einer Endung oder einem «untoponymischen» Affix gebildet) und Ableitungen oder Sekundäre (neben dem Thema können sie auch einige toponymische Affixe beinhalten).

Die zusammengesetzten topischen Namen sind aus zwei oder mehreren Komponenten gebildet und sie charakterisieren sich durch Sinneinheit und durch eine einzige denominative Funktion. Sie werden nach drei Kriterien klassifiziert: semantisch, morphologisch und syntaktisch.

Der linguistische Aspekt der untersuchten Toponyme widerspiegelt die Besonderheiten der Mundart aus dieser Zone.